

PRAWA DZIECKA

3/2014

DWUMIESIĘCZNIK BIURA RZECZNIKA PRAW DZIECKA
Egzemplarz bezpłatny

ISSN 1898-0449

SPIS TREŚCI

- 1 Polska Ojczyznę Praw Dziecka
Wywiad z Markiem Michałakiem
Rzecznikiem Praw Dziecka
- 4 Konwencja o Prawach Dziecka
- 5 Konwencja o Prawach Dziecka
– w trzech pigułkach
- 9 W Kodowanie świadczeń,
a odpowiedzialność lekarza
Rafał Janiszewski
- 11 Wypadki wśród dzieci.
Przyczyny, skutki i zapobieganie
Magdalena Wótkowska
- 13 Kampanie organizowane
przez Rzecznika Praw Dziecka
– rok 2014
- 18 Wystąpienia generalne
Rzecznika Praw Dziecka

PRAWA DZIECKA dwumiesięcznik.

Redaguje

Dział Komunikacji Społecznej
Biura Rzecznika Praw Dziecka
ul. Przemysłowa 30/32
00-450 Warszawa
telefon: 22 583 66 00
prawa.dziecka@brpd.gov.pl

Copyright © Biuro Rzecznika
Praw Dziecka 2014

Przygotowanie i druk:
LOTOS Poligrafia sp. z o.o.
ul. Wał Miedzeszyński 98
02-987 Warszawa
tel. 22 872 22 68
ww.lotos-poligrafia.pl

WSTĘP

Tym razem oddajemy w Państwa ręce numer szczególny, bo w znacznej części poświęcony Konwencji o Prawach Dziecka. To nie tylko wywiad, ale też niezwykła opowieść o samej Konwencji, jej genezie, istotnych treściach, znaczącej roli Polski w międzynarodowych inicjatywach na rzecz dzieci. Rok 2014 jest rokiem jubileuszowym – 20 listopada 1989 roku Zgromadzenie Ogólne przyjęło ten dokument, w którym spisano wszystkie prawa dziecka.

Znajdziecie też Państwo materiały o odpowiedzialności lekarzy w aspekcie kodowania świadczeń i obszerną informację o wypadkach wśród dzieci.

Rok 2014 jest wyjątkowy także z innego powodu – to rok premier aż trzech kampanii społecznych Rzecznika Praw Dziecka oraz innych, ważnych dla dzieci działań. Szczegóły – w numerze.

KALENDARIUM

PAŹDZIERNIK

- 2 października – Dzień bez Przemocy
- 4 października – Światowy Dzień Dobroci dla Zwierząt
- 11 października – Międzynarodowy Dzień Dziewczynek, ustanowiony rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ w 2011 r.
- 14 października – Dzień Nauczyciela, Święto Edukacji Narodowej
- 15 października – Dzień Białej Laski
- 15 października – Dzień Pamięci Dzieci Nienarodzonych i Zmarłych
- 17 października – Międzynarodowy Dzień Walki z Ubóstwem
- 22 października – Światowy Dzień Jąkających się, obchodzony od 1998 r.
- 24 października – Dzień Organizacji Narodów Zjednoczonych
- 24 października – Dzień Walki z Otyłością, uznawaną przez WHO za jeden z najpoważniejszych problemów zdrowia publicznego
- 27 października – Światowy Dzień Dziedzictwa Audiowizualnego – przypomnienie, że dokumenty audiowizualne, dostępne nawet dla nieumiejących czytać, są ważnym uzupełnieniem tradycyjnych dokumentów pisanych, stanowiąc integralną część tożsamości narodowej.

LISTOPAD

- 10 listopada – Międzynarodowy Dzień Młodzieży
- 11 listopada – Narodowe Święto Niepodległości
- 13 listopada – Międzynarodowy Dzień Niewidomych
- 14 listopada – Światowy Dzień Chorych na Cukrzycę, w rocznicę urodzin odkrywcy insuliny Fredericka Bantinga i w 2006 r.
- 16 listopada – Międzynarodowy Dzień Pamięci Ofiar Wypadków Drogowych
- 16 listopada – Międzynarodowy Dzień Tolerancji
- 19 listopada – Międzynarodowy Dzień Zapobiegania Przemocy wobec Dzieci
- 20 listopada – 25 rocznica uchwalenia przez ONZ Konwencji o Prawach Dziecka, Ogólnopolski Dzień Praw Dziecka
- 21 listopada – Światowy Dzień Pozdrowienia, Życzliwości; Dzień Pracownika Socjalnego
- 25 listopada – Światowy Dzień Pluszowego Misia, w setną rocznicę powstania tej zabawki o ciekawym rodowodzie
- 29 listopada – Dzień bez Zakupów, w proteście przeciw kupowaniu zbędnych rzeczy i nadmiernej konsumpcji

Polska Ojczyzną Praw Dziecka

WYWIAD Z MARKIEM MICHAŁAKIEM RZECZNIKIEM PRAW DZIECKA

■ Dlaczego Polska jest nazywana Ojczyzną Praw Dziecka?

– To nazwa w pełni zasłużona. Nie tylko dlatego, że byliśmy inicjatorami Konwencji o Prawach Dziecka. Mamy szereg innych sukcesów w dziedzinie ochrony praw dziecka zarówno na arenie międzynarodowej, jak i w ramach wewnętrznego systemu prawnego. Na tym pierwszym polu trzeba wspomnieć Ludwika Rajchmana i jego inicjatywę utworzenia UNICEF, zaangażowanie polskiej dyplomacji w utworzenie Deklaracji Praw Dziecka z 1959 r. czy też wreszcie polską inicjatywę z 2009 r. zmierzającą do wyposażenia Komitetu Praw Dziecka w uprawnienia do rozpoznawania skarg indywidualnych.

■ A co na polu krajowym?

– Tu mamy jeszcze więcej sukcesów. Pragnę przypomnieć, że posiadamy unikatową w skali świata ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich. Nie operuje ona językiem odpowiedzialności karnej wobec dzieci. Dzieci w ramach polskiego systemu prawnego nie podlegają żadnym sankcjom karnym. Po prostu Polacy nie godzą się na to, by ich dzieci mogły być karane. Stosujemy natomiast środki wychowawcze i poprawcze. Polskie dzieci nie są sądzone przez sądy karne i nie trafiają do więzienia.

■ Czy to znaczy, że w innych państwach dzieci mogą być zamykane w więzieniach?

– Niestety tak. Ubolewam nad tym faktem. Tym bardziej, że dzieje się tak również w Europie. W Wielkiej

Brytanii dzieci są osadzane w więzieniach już od 10 roku życia, a na Cyprze nawet wcześniej.

■ To bardzo smutne. Lepiej wróćmy na grunt Polski. Czym możemy się jeszcze pochwalić?

– Przykładów jest wiele, ale zwróćmy uwagę na te najważniejsze. Po pierwsze, mamy instytucję Rzecznika Praw Dziecka wraz z silnymi uprawnieniami. Zaliczyć do nich należy możliwość występowania przed sądami, także przed Sądem Najwyższym oraz dokonywania kontroli – nawet bez uprzedzenia – w każdej instytucji zajmującej się dziećmi. Bardzo ważna jest możliwość występowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Takie rozwiązanie jest niespotykane w innych państwach. Na przykład w Niemczech w ogóle nie ma instytucji niezależnego ombudsmana do spraw dzieci. W niektórych państwach europejskich taka instytucja istnieje, ale jej kompetencje są typu miękkiego. Nie może działać stanowczo, nie może kontrolować, a jedynie zwracać uwagę i apelować o lepsze traktowanie dzieci. W brutalizującym się świecie to za mało. Poza tym w 2010 r. wprowadziliśmy do naszego ustawodawstwa zakaz bicia dzieci. Stawia to nas w równym rzędzie ze szlachetnymi i wrażliwymi na każdy, nawet najmniejszy przejaw krzywdy dziecka.

■ To prawda co Pan mówi. Jednak wszystkie dotychczasowe przykłady wiążą się z aktywnością państwa. Co w takim razie ze społeczeństwem. Czy polski model ochrony praw dziecka wyczerpuje się w działalności organów państwowych?

– Na polu społecznym jest jeszcze lepiej. Przypomnę, że stanowisko Rzecznika Praw Dziecka zostało utworzone dzięki aktywności wielu organizacji pozarządowych i ludzi wielkiego serca. Niech mi będzie wolno wymienić dr Marię Łopatkową, prof. Jadwigę Bińczycką, czy dr. Cezarego Leżeńskiego. Spośród organizacji na pewno Komitet Ochrony Praw Dziecka, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci i wiele później utworzonych fundacji i stowarzyszeń. Bliska mojemu sercu jest inicjatywa utworzenia Orderu Uśmiechu, która dojrzała w środowisku opozycyjnego wówczas „Kuriera Polskiego” i zaowocowała stworzeniem takiego orderu. Jest on dzisiaj odznaczeniem międzynarodowym. Order przyjmują najznakomitsze postacie. Wystarczy przypomnieć Jana Pawła II i Matkę Teresę z Kalkuty, a z innego kręgu kulturowego – Dalajlamę czy Królową Szwecji Sylwią.

■ Wróćmy do Konwencji. Co Pana zdaniem jest w niej najważniejsze?

– Z całą pewnością to, że prawa dziecka zostały uznane, a nie ustanowione. Tym samym uznano, że każde dziecko ma swoją godność osobową, która jest źródłem jego praw. Poza tym, Konwencja zawiera najobszerniejszy katalog praw dziecka, który obejmuje zarówno prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne, jak też osobiste i polityczne. Bardzo ważnym stwierdzeniem Konwencji jest, że podstawową odpowiedzialność za opiekę i wychowanie dziecka ponoszą obydwój rodzice, a państwo ma wspomagać rodzinę w realizacji tego zadania.

■ Konwencja stała się niezwykle popularna...

– Tak. Niewątpliwym sukcesem twórców Konwencji jest niemal powszechna jej akceptacja. Została ona bowiem ratyfikowana przez prawie wszystkie państwa, należące do Organizacji Narodów Zjednoczonych. Godnym uwagi jest fakt, że do tej pory wprowadzono ledwie jedną poprawkę, która dotyczy art. 43 ust. 2, w którym wyraz „dziesięć” zastąpiono wyrazem „osiemnaście”. Wyrazy te dotyczą liczby ekspertów w Komitecie Praw Dziecka, ustanowionym w celu badania postępu w implementacji postanowień Konwencji przez państwa – strony oraz realizacji przyjętych przez nie zobowiązań.

■ Z Pana inicjatywy Polska wycofała swoje zastrzeżenia do Konwencji o Prawach Dziecka.

Czy zmieni to sytuację dzieci w Polsce?

– Wycofaliśmy zastrzeżenia, bo dalsze ich utrzymanie nie miało sensu. Przypomnę, że jedno z nich dotyczyło wieku dzieci rekrutowanych do wojska, a drugie prawa dziecka do poznania własnego pochodzenia. Stan prawny w Polsce już na długo przed wycofaniem

zastrzeżeń był zgodny z postanowieniami Konwencji. Można nawet powiedzieć, że w przypadku poboru do wojska polskie standardy są wyższe niż konwencyjne i lepiej zabezpieczają interes dziecka. Natomiast, gdy chodzi o poznanie przez dziecko własnego pochodzenia, to problem dotyczył głównie dzieci przysposobionych w procedurze adopcji pełnej i tylko tych spośród nich, które nie ukończyły 13. roku życia. Ponieważ dzieci te już od wielu lat wiedzą, w jaki sposób mogą dowiadywać się o swoich rodzicach biologicznych, nie było potrzeby podtrzymywania i tego zastrzeżenia. Wycofanie zastrzeżeń świadczy o tym, że Polska stwarza prawo coraz bardziej przyjazne dzieciom i coraz pełniej je rozumie.

■ Wobec tego, po co zabiegał Pan w Genewie o podjęcie prac nad III Protokołem Fakultatywnym w sprawie procedury skargowej?

– To bardzo ważny Protokół. Do czasu jego wejścia w życie tylko dzieci nie miały prawa złożenia skargi na naruszenie ich praw do komitetu traktatowego, monitorującego przestrzeganie postanowień Konwencji. Tylko Komitet Praw Dziecka nie posiadał takiego uprawnienia (do badania skarg indywidualnych). Odczuwałem to jako jawną dyskryminację dzieci. Dlaczego dorośli mogą wносить takie skargi, a dzieci nie? Dla mnie nie było racjonalnej odpowiedzi na takie pytanie.

■ Czy to oznacza, że dzieci mogą zaskarżyć własne państwo? Na przykład polskie?

– Dokładnie tak. Z tym, że co do Polski, to trzeba jeszcze poczekać na ratyfikację III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka. Na razie podpisaliśmy ten dokument, a prace ratyfikacyjne jeszcze się toczą, choć ostatnio nabrały tempa. Bardzo bym chciał, żeby zakończyły się w tym jubileuszowym roku.

■ Uchwalenie III Protokołu oznacza, że społeczność międzynarodowa uznała, iż istnieje konieczność bardziej zdecydowanej ochrony praw dziecka. Z czego to wynika?

– Na naszą teraźniejszość nakładają się szybkie zmiany obyczajowe, które wskazują na coraz większy stopień skomplikowania stosunków społecznych, w tym rodzinnych. Niestety, coraz częściej dzieci padają ofiarą tych komplikacji, na co wskazuje wzrastająca liczba konfliktów z ich udziałem. Dotyczy to coraz częściej spraw z udziałem czynnika międzynarodowego, m.in. związanych z zapewnieniem opieki, środków utrzymania, a także przemocy, kidnapingu oraz zawiłych spraw o charakterze majątkowym. Olbrzymim niepokojem napawa brak skutecznych działań, podejmowanych w obronie dzieci, które są ofiarami konfliktów zbrojnych, ludobójstwa, czystek etnicznych.

W wielu częściach świata nadal są przedmiotem handlu, wyzysku ekonomicznego i seksualnego.

Sporo spraw dotyczy roszczeń kierowanych przez dzieci i ich rodziców pod adresem państwa i jego instytucji, związanych z uprawnieniami wynikającymi zarówno z wewnętrznego, jak i opartego na prawie międzynarodowym porządku prawnego.

■ Ale na co mogłyby się skarżyć polskie dzieci?

– Jest kilka problemów, co do których nie możemy znaleźć dobrego rozwiązania i jako społeczeństwo nie mamy jednolitego poglądu. Niech za ilustrację posłuży przykład tzw. porwań rodzicielskich. Część społeczeństwa uważa, że w przypadku dokonania takiego porwania, nawet przez posiadającego władzę rodzicielską rodzica, należało by mu wymierzyć karę kryminalną, inni natomiast są zdania, że obowiązujący stan prawny należycie chroni interes dziecka i nie trzeba zmieniać prawa. Sytuacja wydaje się patowa, bo od dłuższego czasu obydwie strony tego sporu nie mogą znaleźć rozwiązania ani dojść do satysfakcjonującego porozumienia. Być może ta sytuacja, zła przede wszystkim dla dzieci, zostałaby przecięta rozstrzygnięciem Komitetu Praw Dziecka w wyniku złożenia do niego skargi indywidualnej. Poza tym przykładem, jaki przychodzi mi na myśl, jest refleksja natury ogólnej. Zauważam wzrost znaczenia ochrony praw dziecka w społeczeństwie polskim, szczególnie w kontekście relacji z konstytucyjnymi prawami rodziców, a także w odniesieniu do instytucji opiekuńczych i szkoły. Możliwość wniesienia skargi do organu międzynarodowej kontroli przestrzegania praw dziecka będzie zatem dobrą gwarancją dla tych praw.

■ W takim razie standardowe pytanie. Czy Polska dobrze realizuje postanowienia Konwencji?

– W moim przekonaniu dobrze. Chociaż ja mam ciągle niedosyt. Istnieją bowiem obszary, które wymagają jeszcze wielu wysiłków, by poprawić sytuację dzieci. Zwracam uwagę na placówki opiekuńczo-wychowawcze, które jak najszybciej powinny być zastąpione formami rodzinnymi, na sytuację dzieci w procesach rozwodowych, których prawo do wychowania przez oboje rodziców jest naruszane, na zapewnienie właściwych warunków mieszkaniowych i zdrowotnych. Oczywiście to tylko przykłady. Wszędzie jednak najważniejsze jest podmiotowe traktowanie każdego dziecka.

■ A polskie władze polityczne na najwyższych szczeblach, czy Pana zdaniem ludzie zajmujący takie pozycje są czuli, wrażliwi na los dzieci?

– Polska polityka, zarówno zagraniczna, jak i wewnętrzna, jest pod tym względem niebywale konsekwentna i zgodna. Dbamy o dzieci najlepiej jak potrafimy, niezależnie od podziałów politycznych. Po prostu interes dzieci jest nadrzędny. W sprawach dzieci jesteśmy zjednoczeni. Wypada zauważyć, że znaczna część prac, poprzedzających ratyfikację Konwencji o Prawach Dziecka, została przeprowadzona jeszcze przez aparat PRL-owski. Władze solidarnościowe nie zanegowały ich, wręcz przeciwnie – kontynuowały te wysiłki. Odnotowania godne, że już w 1990 r. w Nowym Jorku podczas Światowego Szczytu w sprawie dzieci, Polskę reprezentował ówczesny premier Tadeusz Mazowiecki, a w następnym roku 7 lipca Prezydent Lech Wałęsa złożył podpis pod Konwencją i tym samym weszła ona w życie także w Polsce. Zjednoczenie Polaków w trosce o lepsze jutro dzieci jest trwałe. Widać to było na przykład podczas głosowań, zwiększających zakres uprawnień Rzecznika Praw Dziecka w latach 2008–2010. Posłowie i senatorowie opowiedzieli się wówczas za wzmocnieniem kompetencji Rzecznika niemal jednomyślnie, bez względu na przynależność partyjną. Tak szeroka zgoda na tle różnych sporów politycznych jest niemal zjawiskowa, ale z drugiej strony nic dziwnego, bo przecież Polska jest Ojczyzną Praw Dziecka.

■ Czy Konwencja to panaceum na wszystkie urazy, jakich doświadczają dzieci?

– Naturalnie Konwencja o Prawach Dziecka nie jest i nie może być traktowana jako panaceum na wszystkie krzywdy dotyczące dzieci we współczesnym świecie. Posiada jednak moc, by uczynić skuteczną aktywność państw bezpośrednio ukierunkowanych na naprawienie sytuacji dzieci w XXI wieku. Jest ona uniwersalnym instrumentem nie tylko chroniącym te prawa, ale pozwalającym na uświadomienie ludziom wartości ich dzieciństwa, a tym samym człowieczeństwa w procesie pokojowej i przyjaznej koegzystencji. Śmiało można twierdzić, że im więcej przestrzeganych postanowień Konwencji, tym mniej krzywd wyrządzanych ludziom, a tym samym mniej konfliktów i zagrożeń, które zbyt często wiążą się z masowym i drastycznym naruszeniem praw człowieka. Natomiast naruszenie praw człowieka stanowi zagrożenie dla pokoju i prowadzi często do konfliktów zbrojnych. Jak twierdził Jan Paweł II – „Pokój sprowadza się bowiem do poszanowania nienaruszalnych praw człowieka – dziełem sprawiedliwości jest pokój” – zatem jest naszą powinnością umacniać prawa dziecka, a tym samym prawa człowieka.

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

20 listopada 1989 roku Zgromadzenie Ogólne ONZ uchwaliło Konwencję o Prawach Dziecka. Polska była inicjatorem rozpoczęcia prac nad tym najbardziej popularnym instrumentem ochrony praw człowieka. Choćby z tego względu warto przypomnieć więcej szczegółów związanych z uchwaleniem tego dokumentu.

GENEZA KONWENCJI O PRAWACH DZIECKA

17 stycznia 1978 roku Eugeniusz Wyzner, ambasador Stałego Przedstawicielstwa Polski przy Organizacji Narodów Zjednoczonych, skierował do Biura Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie list wraz z prośbą, by włączyć do porządku 34 sesji Komisji Praw Człowieka temat kwestia Konwencji o Prawach Dziecka.

Znajdujący się w dokumentach Komisji Praw Człowieka pierwszy polski projekt Konwencji o Prawach Dziecka składał się z 18 artykułów. W pierwszym zapisano zasadę niedyskryminacji. W drugim prawo dziecka do nazwiska i narodowości od momentu jego urodzenia. W pozostałych artykułach sformułowano zaś takie prawa jak: prawo do bezpieczeństwa socjalnego, prawa dzieci niepełnosprawnych do specjalnego traktowania, harmonijnego rozwoju osobowości, potrzeby miłości i zrozumienia, do otrzymania bezpłatnej i obowiązkowej edukacji przynajmniej na poziomie podstawowym, do rekreacji, do wsparcia i pomocy we wszelkich okolicznościach, w jakich dziecko się znajduje, ochrony przed zaniedbaniem, okrucieństwem, wyzyskiem i handlem, zatrudnieniem przed osiągnięciem odpowiedniego wieku. Projekt zatem kładł nacisk na prawa o charakterze ekonomicznym, socjalnym i kulturalnym.

Była to do tego czasu najważniejsza polska inicjatywa na polu praw człowieka, jednak nie jedyna. Warto wymienić, iż z inicjatywy Polaka Ludwika Rajchmana w 1946 r. Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych utworzyło UNICEF, a polscy delegaci aktywnie uczestniczyli też w procesie projektowania Deklaracji Praw Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych w 1959 roku. Źródłem tego zaangażowania należy poszukiwać w powszechnej w polskim społeczeństwie trosce o los dzieci. Przez długie lata narażone one były bowiem na konsekwencje polityki, którą opisując dzisiejszym językiem można nazwać polityką czystek etnicznych. Dotyczyło to zarówno zaplanowanych działań germanizacyjnych, jak i rasyfikacyjnych.

Dzieci w Polsce doświadczały często największych cierpień. Nie bez wpływu na nie pozostawały operacje

wojenne, jakie miały miejsce na terytorium Polski. W ich rezultacie wiele polskich dzieci stało się kalekami, zostało pozbawionych opieki zdrowotnej, dostępu do edukacji, było zmuszanych do wykonywania ciężkiej i wyczerpującej ich siły pracy. Znaczna ich część została osierocona. Na szczególną uwagę zasługuje los dzieci z rejonu Zamojszczyzny, które zostały poddane zaplanowanej polityce wynarodowienia i nazistowskiej indoktrynacji. Należy podkreślić, iż polskie dzieci pochodzenia żydowskiego i romskiego w okresie II wojny światowej były poddawane nie tylko dyskryminacji, ale zaplanowanej eksterminacji. Niemieckie władze okupacyjne utworzyły nawet obozy koncentracyjne dla dzieci, gdzie tysiące z nich straciło życie, zaś na wschodzie wiele tysięcy polskich dzieci straciło życie na nieludzkiej ziemi.

W tym kontekście należy wskazać, iż w okresie międzywojennym w Polsce rozwijała się koncepcja bazująca na przekonaniu, że dziecko jest autonomiczną osobą, która posiada własne zainteresowania, potrzeby i prawa, i że nie jest tylko przedmiotem opieki i troski, lecz także podmiotem, którego prawa i interesy powinny być respektowane.

Zgodnie z tą koncepcją, dziecko na pewnym stopniu rozwoju, jest zdolne do formułowania i wyrażania własnych opinii, które powinny być wzięte pod uwagę. Głównym eksponentem tej koncepcji dzieciństwa był Janusz Korczak – lekarz, pisarz, filozof, nauczyciel, oficer Wojska Polskiego. Potwierdził on przywiązanie do tej wizji dzieciństwa swoim własnym życiem. Chociaż posiadał sposobność uratowania swojego życia, zdecydował się w zamian pozostać z dziećmi, które miał w opiece, aż do samego końca i zginął z nimi w komorze gazowej nazistowskiego obozu koncentracyjnego w Treblince w 1942 roku. Nie bez znaczenia dla tej tradycji jest postawa wielu innych Polaków w okresie II wojny światowej. Podkreślenia wymagają bohaterskie dokonania Ireny Sendler, która uratowała przed zagładą tysiące żydowskich dzieci. W nurcie tym mieści się działalność opiekunicy Marii Anny Tyszkiewicz polskiej artystki, znanej jako Hanka Ordonówna, która na terenie Indii, a później na Bliskim Wschodzie zbudowała i utrzymywała domy dziecka dla sierot po rodzicach, którzy wraz z armią generała Władysława Ander-

sa w 1942 roku opuścili tereny ZSRR. Ogromny szacunek wobec prawa dziecka do życia wykazała Stanisława Leszczyńska – polska położna, która pracując w hitlerowskim obozie koncentracyjnym w Auchwitz, osobiście sprzeciwiła się rozkazom doktora Josefa Mengele i wbrew niemieckim władzom obozowym odbierała porody oraz chroniła życie nowonarodzonych dzieci więźniarek.

Z uwagi na historyczne doświadczenia Polski, jej inicjatywa mogła być dobrze przyjęta w gronie państw należących do Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Abstrahując od międzynarodowych uwarunkowań politycznych i przyjętej taktyki działań dyplomatycznych, wymaga podkreślenia fakt, że projekt Konwencji był przygotowany w Polsce poza Ministerstwem Spraw Zagranicznych przez zespół polskich prawników, skupionych głównie w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk.

Wkrótce po przeanalizowaniu sugestii i rekomendacji, jakie napłynęły od państw – członków ONZ i licznych organizacji pozarządowych władze polskie zdecydowały się opracować drugi, poprawiony projekt Konwencji o Prawach Dziecka. Został on opracowany pod kierunkiem prof. Tadeusza Smoczyńskiego, a następnie przedstawiony Komisji Praw Człowieka w 1979 roku i stał się bazą dla dalszych jej prac.

Powołała ona Grupę Roboczą, na czele z profesorem Adamem Łopatką, który był również jej sprawozdawcą. Według jego relacji, początkowo prace nad Konwencją toczyły się w niezadowalającym tempie. Spowodowane to

było „zimną wojną” pomiędzy Wschodem i Zachodem, a w szczególności ostrą konkurencją między Stanami Zjednoczonymi a Związkiem Sowieckim. W związku z tym prace nad Konwencją nie były wolne od napiętej atmosfery.

Poza napięciami politycznymi dochodziło do kontrowersji na innych polach. Wiązały się one z podjęciem próby zdefiniowania terminu dziecko i określenia górnej granicy dzieciństwa. Rozbieżności ponadto dotyczyły prawa dziecka do wyrażania jego poglądów oraz wolności sumienia i religii. Do rozdźwięku doszło na tle roli mass mediów. Kolejny spór wiązał się z uregulowaniem kwestii adopcji. Delegaci z państw kultury muzułmańskiej nie chcieli go zaakceptować, ponieważ adopcja nie jest uznawana w ich krajach. Co więcej delegaci z państw Ameryki Łacińskiej blokowali porozumienie odnośnie finansowych korzyści dla osób lub instytucji, które działają jako brokerzy w adopcji międzynarodowej. Inna kontrowersja dotyczyła prawa dziecka do edukacji, w szczególności w części odnoszącej się do obowiązkowej edukacji na szczeblu podstawowym, który powinien być dostępny nieodpłatnie dla wszystkich dzieci. Długie negocjacje wiązały się również z kwestią wieku dzieci zaangażowanych w konflikty zbrojne.

Pomimo licznych sporów, Grupie Roboczej udało się wypracować kompromis, skutkujący przyjęciem Konwencji o Prawach Dziecka przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych w dniu 20 listopada 1989 roku.

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA – W TRZECH PIGUŁKACH

I. PIGUŁKA I, CZYLI – CO WIEMY O KONWENCJI?

1. Prace nad nią zostały zainicjowane przez Polskę w styczniu 1978 roku. Dokładnie 17 stycznia 1978 roku, kiedy to Eugeniusz Wyzner, Ambasador Przedstawicielstwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przy organizacji Narodów Zjednoczonych, skierował do Biura ONZ w Genewie list z prośbą, by włączyć do porządku XXXIV sesji Komisji Praw Człowieka temat „Kwestia Konwencji o Prawach Dziecka”.
2. Polska złożyła dwa projekty Konwencji. Pierwszy w 1978 r., a drugi w 1979 r. opracowany pod kierunkiem profesora Tadeusza Smoczyńskiego z Instytutu Państwa i Prawa Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu.
3. Przewodniczącym i sprawozdawcą Grupy Roboczej, powołanej do opracowania Konwencji, był profesor Adam Łopatka.
4. Została uchwalona 20 listopada 1989 roku, w trzydziestą rocznicę uchwalenia Deklaracji Praw Dziecka i po blisko 11 latach pracy.
5. Polska ratyfikowała Konwencję 7 lipca 1991 roku. Podpis ratyfikacyjny złożył Prezydent RP – Lech Wałęsa.
6. Konwencja o Prawach Dziecka jest najbardziej popularnym instrumentem ochrony praw dziecka.
7. Jest ratyfikowana przez 193 państwa, w tym przez wszystkie państwa Unii Europejskiej.
8. Zawiera najobszerniejszy katalog praw dziecka. Wiele z nich jest specyficznych, przysługujących tylko dziecku. Dla przykładu wymieńmy: prawo dziecka do sporządzenia natychmiast po narodzinach aktu urodzenia, prawo do wychowania w rodzinie, prawo do korzystania z najwyższego osiągalnego poziomu ochrony zdrowia, prawo do wspierania przez państwo jego rodziców.

9. Badania prawno-porównawcze wskazują, że jest najbardziej prospołecznym i prorodzinnym dokumentem prawa międzynarodowego.
10. U jej podstaw leży dziedzictwo myśli, pozostawione przez Janusza Korczaka (prawdziwe nazwisko – Henryk Goldszmit) – wybitnego polskiego pedagoga, publicysty, lekarza, oficera Wojska Polskiego i działacza społecznego.

II. PIGUŁKA II, CZYLI – JAKI JEST WPŁYW KONWENCJI NA DZIAŁANIA PODEJMOWANE W CELU POPRAWY SYTUACJI DZIECI NA CAŁYM ŚWIECIE

1. 1990 – Światowy Szczyt sprawie dzieci w Nowym Jorku – przyjęto Plan Działań, obejmujący ostatnią dekadę XX wieku.
2. 1990 – Addis Abeba – Organizacja Jedności Afrykańskiej uchwała „Afrykańską Kartę Praw i Dobrobytu Dziecka”. Konwencja o Prawach Dziecka jest punktem wyjścia dla tego dokumentu. Uznaje on te same prawa, o których mówi Konwencja o Prawach Dziecka, akcentując specyficzne wartości afrykańskie, takie jak uprzywilejowaną pozycję dziecka w rodzinie czy obowiązki dziecka wobec wspólnoty rodzinnej i narodowej.
3. 1994 – ONZ proklamuje Międzynarodowy Rok Rodziny.
4. 1996 – Rada Europy uchwała Europejską Konwencję o wykonywaniu praw dzieci, która weszła w życie i obowiązuje od 1 lipca 2000 roku. Polska ratyfikowała tę Konwencję jako drugie państwo.
5. 1996 – odbywa się Pierwszy Światowy Kongres na rzecz przeciwdziałania prostytucji i pornografii dziecięcej, w którym uczestniczyli przedstawiciele 122 krajów. Konsekwencją tego wydarzenia były dwa protokoły fakultatywne do Konwencji o Prawach Dziecka: o angażowaniu dzieci w konflikty zbrojne i o handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii.
6. 2001 – Yokohama – odbywa się II Światowy Kongres na rzecz przeciwdziałania prostytucji i pornografii dziecięcej.
7. 2002 – Nowy Jork – odbywa się II Światowy Szczyt na rzecz Dzieci, na którym oceniano efekty planów działań, przyjętych przez poszczególne państwa na pierwszym Szczycie. Po raz pierwszy w Szczycie uczestniczyły dzieci. Przygotowano dokument dla państw „A World fit for Children”, obejmujący 21 zadań, których realizacja ma poprawić sytuację dzieci w poszczególnych krajach. Jako priorytety wymieniono: zapewnienie zdrowych warunków życia, dostęp do dobrego kształcenia dla wszystkich,

- ochronę przed eksploatacją i przemocą wobec dzieci oraz walkę z AIDS. W następstwie tego wydarzenia szereg państw, w tym Polska, opracowało Narodowe Plany Działań na rzecz Dzieci „Polska dla dzieci”.
8. 2009 – X sesja Rady Praw Człowieka – Polski Rzecznik Praw Dziecka zgłasza inicjatywę wyposażenia Komitetu Praw Dziecka w mechanizm skargi indywidualnej. Polska dyplomacja wyróżnia się swoim zaangażowaniem w pracach Grupy Roboczej.
9. 2011 – Zgromadzenie Ogólne ONZ uchwała III Protokół dodatkowy do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie procedury skargowej. Dzieci nabywają prawo do złożenia skargi na państwo, które narusza ich prawa.
10. 2012 – Polskie MSZ na skutek ogłoszenia przez Sejm roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka organizuje na całym świecie cykl seminariów naukowych poświęconych Januszowi Korczakowi i Konwencji o Prawach Dziecka. Ukazujemy tam polski dorobek w dziedzinie ochrony praw dziecka, polskie instytucje gwarantujące tę ochronę, a przede wszystkim niezłomną konsekwencję, z jaką od lat polskie społeczeństwo i państwo podnosi i rozpowszechnia standardy ochrony praw dziecka. Jednym z najczęściej wypowiedzianych zdań jest: Polska – Ojczyznę Praw Dziecka.

III. PIGUŁKA III, CZYLI – JAK POPRAWIŁA SIĘ SYTUACJA DZIECI W POLSCE PO RATYFIKACJI KONWENCJI

1. Wprowadzono zasadę, iż nie jest możliwa adopcja dziecka, które ukończyło 13 lat bez jego zgody. Dzieci poniżej 13 roku życia powinny być wysłuchane przez sąd, jeżeli pojmują znaczenie przysposobienia.
2. Przestała obowiązywać pełna tajemnica adopcji. Każdy, po osiągnięciu pełnoletniości, może żądać udostępnienia księgi stanu cywilnego w części dotyczącej dotychczasowego aktu urodzenia.
3. W przypadku umieszczenia dziecka poza rodziną naturalną nałożono na sąd opiekuńczy obowiązek powiadamiania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, które z kolei winno udzielić rodzinie dziecka pomocy.
4. W przepisach oświatowych zamieszczono prawa dziecka i ucznia, w tym informowanie o ocenach i zasadach oceniania, zasady przyznawania pomocy materialnej, korzystania z pomocy psychologicznej.
5. Wprowadzono nowe typy instytucji opiekuńczych, m.in. pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego rodzinną zastępczą, asystenta rodziny, a także dokonano podziału rodzin zastępczych na rodziny zawodowe i niezawodowe.

6. Wprowadzono przepis, że władza rodzicielska musi być wykonywana z poszanowaniem godności i praw dziecka.
7. Zakazano stosowania kar cielesnych wobec dzieci (bicia dzieci), także w relacjach rodzinnych i opiekuńczych.
8. Ustanowiono Rzecznika Praw Dziecka, a następnie wzmocniono jego kompetencje. W obronie dzieci może on występować m.in. przed sądami oraz przed Trybunałem Konstytucyjnym. Może skontrolować na miejscu, nawet bez uprzedzenia, każdą placówkę zajmującą się dziećmi.
9. Zapewniono bezpłatne świadczenia zdrowotne dla wszystkich dzieci w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego.
10. Zaostrzono kary za seksualne wykorzystywanie dzieci i skryminalizowano nowe typy przestępstw popełnianych przeciwko dzieciom, np. nawiązywanie kontaktów z dzieckiem za pomocą systemów teleinformatycznych lub sieci telekomunikacyjnych w celu wykorzystania seksualnego.

IV. PROTOKÓŁ FAKULTATYWNY W SPRAWIE PROCEDURY SKŁADANIA ZAWIADOMIEŃ – PODSTAWOWE INFORMACJE

- I. Konwencja o Prawach Dziecka była ostatnim międzynarodowym dokumentem w systemie traktatowym ONZ, który nie przewidywał wyposażenia komitetu traktatowego w mechanizmy pozwalające kontrolować przestrzeganie praw dziecka na drodze skargi, pochodzącej od ofiary naruszenia tych praw. Było to niezwykle krzywdzące. obrońcy praw dziecka na całym świecie, również w Polsce podnosili, że prawa dziecka nie są tylko roszczeniami o charakterze czysto moralnym czy wydumanymi ideami. To nie postulaty kierowane pod adresem władz. Są przysługującymi człowiekowi prawami podmiotowymi, należnymi każdemu dziecku z tytułu prawa naturalnego. Mówiąc dosadnie – są roszczeniami, które domagają się swojej realizacji w dzisiejszej rzeczywistości. Konwencja podkreśla znaczenie dziecięcej godności, która najpełniej wyraża się w podmiotowości dziecka, a w konsekwencji w postrzeganiu go jako istoty wolnej i autonomicznej. Istoty – podkreślimy to – zdolnej realizować własne prawa i występować z roszczeniami o ich przestrzeganie. Temu właśnie służy III Protokół Fakultatywny do Konwencji o Prawach Dziecka.
- II. Inicjatywa wyposażenia Komitetu Praw Dziecka w uprawnienia do przyjmowania i rozpatrywania skarg na naruszenie praw dziecka została zgłoszona przez Rzecznika Praw Dziecka na forum Rady Praw Człowieka w marcu 2009 roku.
- III. Protokół fakultatywny do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień został przyjęty w trakcie 36 sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku i otwarty do podpisu 28 lutego 2012 roku. (Decyzja A/RES/66/138 została zatwierdzona na 89 posiedzeniu plenarnym Zgromadzenia Ogólnego 19 grudnia 2011 roku).
- IV. Protokół wszedł w życie po trzech miesiącach od daty złożenia dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia, tj. 14 kwietnia 2014 roku. Dziesiątym państwem, które ratyfikowało Protokół, była Kostaryka. Uczyniła to 14 stycznia 2014 roku.
- V. Według stanu na 14 maja 2014 roku. Protokół podpisało 45 państw, w tym 21 państw europejskich. 30 września 2013 roku. Stały Przedstawiciel RP przy Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku, ambasador Ryszard Sarkowicz, podpisał w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej Protokół fakultatywny do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień. Jednak Protokół ten przez Polskę nie został jeszcze ratyfikowany.
- VI. Protokół stwarza nową, instytucjonalną gwarancję dla praw dziecka zawartych w Konwencji o Prawach Dziecka i dwóch pierwszych Protokołach fakultatywnych do niej. W ten sposób ofiara (ofiary) naruszeń będzie posiadać roszczenie wobec państwa, które nie wypełnia swoich zobowiązań wobec dzieci i będzie ona mogła dochodzić swoich praw (zadośćuczynienia za ich naruszenie) przed międzynarodowym organem, kontrolującym przestrzeganie praw dziecka – Komitetem Praw Dziecka. Z pewnością wyposażenie Komitetu Praw Dziecka w opisane wyżej kompetencje urealni ochronę praw dzieci na całym świecie.
- VII. Protokół stanowi prawną podstawę do wszczęcia przez osobę lub grupę osób, albo w imieniu osoby lub grupy osób, procedury zawiadomienia Komitetu Praw Dziecka, że stały się ofiarami naruszenia przez państwo, którego jurysdykcji podlegają, któregośkolwiek z praw ujętych w przepisach Konwencji o Prawach Dziecka lub dwóch pierwszych Protokołach fakultatywnych do tej Konwencji.
- VIII. Protokół rozszerza kompetencje Komitetu Praw Dziecka o mechanizm przyjmowania i rozpatrywania indywidualnych oraz międzypaństwowych zawiadomień o naruszeniu wyżej wymienionych praw dziecka. Daje Komitetowi Praw Dziecka możliwość przeprowadzania postępowania wyjaśniającego w przypadkach wskazujących na poważne lub

- systematyczne naruszanie przez Państwo – Stronę praw dziecka. Komitet będzie mógł też zaoferować swoje usługi w celu polubownego załatwienia sporu.
- IX. Przegląd treści Protokołu wskazuje, że brzmienie większości jego przepisów jest wzorowane na przepisach, zawartych w innych międzynarodowych aktach prawnych, dotyczących ochrony praw człowieka, przewidujących możliwość składania zawiadomień na naruszenie ich postanowień, których stroną jest Polska.
- X. Protokół został podzielony na cztery części. Pierwsza – postanowienia ogólne, druga – procedura składania zawiadomień, trzecia – postępowanie wyjaśniające i czwarta – postanowienia końcowe.
- XI. Art. 2 wymienia ogólne zasady, którymi kieruje się Komitet. Wymienia: zasadę zabezpieczenia najlepszego interesu dziecka, uwzględniania praw i poglądów dziecka, oraz przyznawania im wagi stosownej do wieku i dojrzałości dziecka. Zasady te zostały już wymienione w Konwencji o Prawach Dziecka. Zatem ich przywołanie w Protokole dodatkowym należy potraktować jako ich potwierdzenie i zapewnienie, że będą one również stosowane w odniesieniu do procedur objętych Protokołem.
- XII. Art. 3 dotyczy regulaminu pracy Komitetu Praw Dziecka; wskazuje na konieczność stosowania procedur zapewniających zabezpieczenie interesów dziecka i uwzględnianie poglądów dziecka.
- XIII. Art. 4 dotyczy środków ochronnych wobec skarżących – ust. 1 zawiera sformułowania odnoszące się do ochrony skarżących przed negatywnymi konsekwencjami złożenia skargi; ust. 2 dotyczy zapewnienia poufności danych pozwalających na identyfikację skarżącego lub grupy skarżących.
- XIV. Z punktu widzenia naruszenia praw dziecka ważne są uprawnienia Komitetu do zwrócenia się przez Państwo – Stronę o zastosowanie środków tymczasowych (art. 6), jakie mogą być niezbędne w szczególnych okolicznościach, dla uniknięcia potencjalnej nieodwracalnej szkody dla ofiary lub ofiar zarzucanego naruszenia.
- XV. Dopuszczalność zawiadomień jest uregulowana w art. 7. Przepis ten jako przesłanki dopuszczalności ustanawia m.in. brak anonimowości zawiadomienia, konieczności składania zawiadomień w formie pisemnej, wyczerpanie procedury krajowej, złożenie skargi w ciągu jednego roku od wyczerpania krajowych środków zaradczych. Odrzuceniu będą podlegały skargi, które są lub były już badane w ramach innej międzynarodowej procedury.
- XVI. Komitet Praw Dziecka otrzymał kompetencję do zaoferowania stronom sprawy swoich usług w celu osiągnięcia polubownego rozstrzygnięcia (art. 9). Taka ugoda jest możliwa do zawarcia pod auspicjami Komitetu na każdym etapie rozpatrywania sprawy, a jej zawarcie zamyka badanie zawiadomienia na podstawie niniejszego protokołu. Z punktu widzenia ofiar naruszenia praw dziecka ważne są uprawnienia Komitetu do zwrócenia się przez Państwo – Stronę o zastosowanie środków tymczasowych (art. 6), jakie mogą być niezbędne w szczególnych okolicznościach dla uniknięcia potencjalnej nieodwracalnej szkody dla ofiary lub ofiar zarzucanego naruszenia.
- XVII. Regulacja dotycząca zawiadomień międzypaństwowych została ujęta w art. 12. Przepis ten będzie miał moc wiążącą dopiero po złożeniu przez dane państwo, w dowolnym czasie, oddzielnego oświadczenia o uznaniu właściwości Komitetu do przyjmowania i badania zawiadomień międzypaństwowych. Komitet nie będzie przyjmował zawiadomień dotyczących państw ani składanych przez państwa, które nie złożyły takiego oświadczenia. Oświadczenie takie może zostać wycofane w dowolnym czasie w drodze pisemnej notyfikacji.
- XVIII. W przypadkach wskazujących na poważne lub systematyczne naruszanie przez Państwo – Stronę praw dziecka, Komitet będzie mógł przeprowadzić postępowanie wyjaśniające poprzez zwrócenie się do Państwa – Strony o współpracę i udzielenie wyjaśnień. Mając na uwadze stan sprawy (uwagi jakie zostały przedłożone przez dane Państwo – Stronę, jak również wszelkie inne dostępne, wiarygodne informacje) może on wyznaczyć jednego lub więcej swoich członków do przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego i do pilnego złożenia sprawozdania Komitetowi. W uzasadnionych przypadkach i za zgodą Państwa – Strony, postępowanie wyjaśniające może obejmować również wizytę na terytorium tego państwa.
- XIX. Podkreślić trzeba, że właściwość Komitetu do badania spraw dotyczących naruszenia praw dziecka, odnosi się jedynie do naruszeń popełnionych po wejściu w życie omawianego Protokołu. Natomiast jeżeli państwo stanie się stroną Protokołu po jego wejściu w życie, to zobowiązania tego państwa wobec Komitetu będą odnosiły się jedynie do tych naruszeń, które nastąpiły po wejściu w życie Protokołu w stosunku do danego państwa (art. 20).
- XX. Należy zauważyć, że Protokół nie zawiera regulacji ustanawiającej zakaz składania zastrzeżeń, co w praktyce oznacza stworzenie takiej możliwości na zasadach ogólnych prawa międzynarodowego.

Kodowanie świadczeń a odpowiedzialność lekarza

NIEWYGODNE ROZPOZNANIE

Lekarze obawiają się zapisywać w dokumentacji medycznej zaobserwowanych przez siebie oznak maltretowania dzieci. Bo wiąże się to z kłopotami, koniecznością składania wyjaśnień, zeznawania w sądzie, wreszcie strachem przed rzuceniem nieuzasadnionego podejrzenia w wypadku, gdy charakter obrażeń u dziecka nie wskazuje jednoznacznie na to, że doznało przemocy. Jak i kiedy skodyfikować zespół dziecka maltretowanego w dokumentacji medycznej?

System rozliczania świadczeń sprawił, że rozpoznania zasadnicze bardziej kojarzy się z wymogami NFZ niż z określaniem faktycznego stanu klinicznego pacjenta. Uważane jest za uciążliwy obowiązek narzucony przez płatnika na zasadach, które nie zawsze są akceptowane przez terapeutów.

ROZPOZNANIE ZASADNICZE I WSPÓLISTNIEJĄCE

Zgodnie z regulacjami rozpoznaniem zasadniczym jest jednostka chorobowa lub stan, który był głównym powodem hospitalizacji. Określa się go po zakończeniu procesu diagnostyczno-terapeutycznego, biorąc pod uwagę zaangażowanie zasobów świadczeniodawcy do uzyskania efektu klinicznego. Mówiąc wprost, zasadniczym rozpoznaniem jest to, którego leczenie było najkosztowniejsze. Za rozpoznania współistniejące uznaje się natomiast jednostki chorobowe, które występowały podczas hospitalizacji i miały determinujący wpływ (wyrażony zwiększeniem nakładów na leczenie, wydłużeniem pobytu w szpitalu lub koniecznością modyfikacji postępowania) na leczenie jednostki zasadniczej.

ROZPOZNAWIA W WYWIADZIE

Bywa, że uzyskujemy informacje o przebytych chorobach, zabiegach, chorobach przewlekłych, które nie mają bezpośredniego wpływu na obecne postępowanie diagnostyczno-lecznicze, ale stanowią istotne tło diagnozy zasadniczej. Wówczas należy przyjąć zasadę, że jeśli te rozpoznania nie są przedmiotem obecnego leczenia, powinny być ujęte w wywiadzie przy przyjęciu lub podczas hospitalizacji (w treści codziennych zapisów lekarskich). Należy wziąć pod uwagę cały wywiad, w tym pielęgniarski, który często uwzględnia inne informacje niż uzyskane przez lekarza przyjmującego lub prowadzącego.

RZETELNE PROWADZENIE DOKUMENTACJI

Obowiązek rzetelnego prowadzenia dokumentacji medycznej wiąże się z odpowiedzialnością lekarza za dokumentowanie stwierdzonego stanu klinicznego. Dokumentowanie powinno być rzetelne, bo od staranności zapisów zależy dalsze postępowanie terapeutyczne, a czasem prawne. Przykładem jest poruszony przez Rzecznika Praw Dziecka problem maltretowania małych dzieci. Wśród rozpoznań określonych w zarządzeniach prezesa NFZ znajduje się T74.8 – inne zespoły maltretowania. Stosunkowo często zdarzają się sytuacje, że do szpitala przyjmowane są dzieci zabierane z domów podczas interwencji policji. Najczęściej koniecznością hospitalizacji (a tak naprawdę przenocowania dziecka) obarczane są szpitale dziecięce. Z punktu widzenia klinicznego u tych pacjentów nie stwierdza się istotnych schorzeń, a symptomy maltretowania są przez lekarzy pomijane. Dlaczego? Wiąże się to ze skutkami prawnymi takiego rozpoznania.

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Podstawowe uregulowania dotyczące obowiązku powiadamiania organów ścigania o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu zostały zawarte w art. 304 kpk. W myśl §1 tego przepisu „każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub policję”. Natomiast § 2 stanowi, że „instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przebycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa”.

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Jeśli chodzi o procedurę cywilną, obowiązek powiadomienia określonego organu o zdarzeniu, które uzasadnia wszczęcie postępowania, zawiera art. 572 kpc. Zgodnie z tym przepisem „każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy”.

USTAWA O PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE

W celu zobowiązania do konkretnej reakcji osób, które w swojej pracy mogą się zetknąć z doświadczającymi przemocy w rodzinie, w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie znowelizowano art. 12. W brzmieniu obowiązującym stanowi on, że „osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie zawiadamiają o tym policję lub prokuratora” (ust. 1). Jednocześnie, zgodnie z art. 9d ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przedstawiciele ochrony zdrowia zobowiązani są do realizacji procedury Niebieskie Karty. Jak to zrobić? Aby rozpocząć procedurę, należy wypełnić formularz Niebieska Karta A w wypadku powzięcia w trakcie wykonywania czynności służbowych lub zawodowych podejrzenia, że wobec członków rodziny stosowana jest przemoc, bądź na podstawie zgłoszenia członka rodziny lub osoby będącej świadkiem przemocy w rodzinie.

KODEKS ETYCZNY I LEKARSKI

Obowiązek zgłoszenia zdarzenia mającego znamiona przestępstwa w wypadku lekarzy i lekarzy dentyistów wynika nie tylko w wyżej wskazanych przepisach, lecz także z ustawy z 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentyisty. W myśl art. 4 tej ustawy lekarz ma obowiązek wykonywać zawód zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej, dostępnymi mu metodami i środkami zapobiegania, rozpoznawania i leczenia chorób, zgodnie z zasadami etyki zawodowej oraz z należyłą starannością.

Kodeks etyki lekarskiej stanowi natomiast w art. 2 ust. 1, że najwyższym nakazem etycznym lekarza jest dobro chorego – *salus aegroti suprema lex esto*. Mechanizmy rynkowe, naciski społeczne i wymagania administracyjne nie zwalniają lekarza z przestrzegania tej zasady. Zgodnie z art. 27 kodeksu lekarz ma prawo do ujawnienia zauważonych faktów zagrożenia zdrowia lub życia w wyniku łamania praw człowieka, w tym praw dziecka. Podstawą zwolnienia lekarza z obowiązku zachowania

w tajemnicy informacji związanych z pacjentem, a uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu, w sytuacji, gdy zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób, jest art. 40 ust. 2 pkt. 3 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentyisty.

Uregulowania w tym zakresie zawiera również Kodeks Etyki Lekarskiej, w szczególności art. 25, który stanowi, że „zwolnienie z zachowania tajemnicy lekarskiej może nastąpić: gdy pacjent wyrazi na to zgodę, jeśli zachowanie tajemnicy w sposób istotny zagraża zdrowiu lub życiu pacjenta lub innych osób, oraz jeśli zobowiązują do tego przepisy prawa”, a także art. 27, w myśl którego „lekarz ma prawo do ujawnienia zauważonych faktów zagrożenia zdrowia lub życia w wyniku łamania praw człowieka”.

WZAJEMNE WYKLUCZENIE KLAUZUL

Reasumując – obowiązek zgłaszania przez lekarzy i lekarzy dentyistów zdarzeń mających znamiona przestępstwa wynika z przepisów Kodeksu postępowania karnego, Kodeksu postępowania cywilnego, a w szczególności z ustaw szczególnych: o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i o zawodach lekarza i lekarza dentyisty. Praktyka jest jednak inna. Szpital hospitalizuje dziecko, rozliczając najczęściej tzw. hospitalizację z przyczyn nieujętych gdzie indziej. Za tę usługę otrzymuje niespełna 600 zł, podając jako rozpoznanie główne dowolne z ujętych w klasyfikacji ICD10.

Rozliczając hospitalizację z podaniem rozpoznania zespołu maltretowania, może otrzymać co prawda 2130 zł, jednak będzie się to wiązać z podjęciem działań prawnych określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury Niebieskie Karty oraz wzorów formularzy Niebieska Karta. Z danych NFZ uzyskanych przez Rzecznika Praw Dziecka wynika, że w latach 2011–2013 świadczeniodawcy sprawozdali rozpoznanie T74.8 – inne zespoły maltretowania zaledwie 39 razy.

Rafał Janiszewski

Tekst opublikował „Menadżer Zdrowia”

Wypadki wśród dzieci. Przyczyny, skutki i zapobieganie

Najczęstszą przyczyną urazów i zgonów wśród dzieci są wypadki komunikacyjne, upadki, utonięcia, pożary, zacczadzenia, zatrucia i samookaleczenia¹. Nie są to oczywiście jedyne sytuacje niebezpieczne dla zdrowia dzieci².

W wielu przypadkach przyczyną wypadków jest nieuwaga i brak świadomości dorosłych. Jednak równie ważna jest wiedza dzieci na temat zasad bezpiecznego zachowania pozwalającego uniknąć wypadków. Wiedzę tę młodzież czerpie głównie od rodziców (91,3%), ale również od nauczycieli i z telewizji czy internetu³. Obowiązek zabezpieczenia dziecka przed wypadkiem spoczywa przede wszystkim na rodzicu. Najczęściej to właśnie od niego zależy bezpieczeństwo najmłodszych.

Zdecydowanie **najwięcej zagrożeń wiąże się z korzystaniem przez dzieci ze środków komunikacji**⁴. Pamiętać należy więc o zachowaniu podstawowych zasad bezpieczeństwa na co dzień przewożąc dzieci samochodem. Zgodnie z ustawą z 20 czerwca 1997 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 1137, z późn. zm.) prawo o ruchu drogowym w samochodzie wyposażonym w pasy bezpieczeństwa dziecko w wieku do 12 lat, nieprzekraczające 150 cm wzrostu, przewozi się w foteliku ochronnym lub innym urządzeniu do przewożenia dzieci, odpowiadającym wadze i wzrostowi dziecka oraz właściwym warunkom technicznym. Dziecko, które nie musi już podróżować w foteliku, tak jak każdy inny pasażer powinno być zapięte w pasy bezpieczeństwa. Pamiętajmy również o przekazywaniu dzieciom wiedzy na temat bezpiecznego korzystania z przejść dla pieszych. Nasze zachowanie na przejściach stanowi wzór dla najmłodszych.

Przypomnieć należy o prawidłowym oznakowaniu oraz wyposażeniu dziecka poruszającego się po drodze (czy to publicznej czy wewnętrznej). W kask i odbłaski zabezpieczone powinno być dziecko podczas jazdy na rowerze, rolkach, deskorolce czy hulajnodze. Dzieci poruszające się po drogach powinny być widoczne dla innych uczestników ruchu.

Ze statystyk wynika, że prawie 70% dzieci nie zakłada kasku do jazdy na rowerze⁵. Przypomnijmy, że zgodnie

¹ E. Falkowska, A. Telusiewicz-Pacak (red.), *Dzieci w Polsce. Dane, liczby, statystyki*, Polski Komitet Narodowy UNICEF, Warszawa 2013 r., s. 52-57.

² Więcej o przyczynach zgonów wśród dzieci: Z. Kułaga, M. Litwin, P. Wójcik, A. Jakubowska-Winecka, A. Grajda, B. Gurzkowska, E. Napieralska, K. Barwicka, A. Rózdżyńska, T. Wiśniewski, *Aktualne trendy zewnętrznych przyczyn zgonów dzieci i młodzieży w Polsce*, *Probl Hig Epidemiol* 2009, 90(3): 332-41.

³ E. Falkowska, A. Telusiewicz-Pacak (red.), *op.cit.*, s. 55.

⁴ Tamże, s. 52.

⁵ Tamże, s. 55.

z art. 33 ust. 5 ustawy z 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn.: Dz.U. z 2012 r., poz. 1137, z późn. zm.) *korzystanie z chodnika lub drogi dla pieszych przez kierującego rowerem jest dozwolone wyjątkowo, gdy [...] opiekuje się on osobą w wieku do lat 10 kierującą rowerem. Należy jednak zauważyć, że ustawa uprawnia do korzystania z chodnika również wtedy gdy [...] szerokość chodnika wzdłuż drogi, po której ruch pojazdów jest dozwolony z prędkością większą niż 50 km/h, wynosi co najmniej 2 m i brakuje wydzielonej drogi dla rowerów oraz pasa ruchu dla rowerów oraz warunki pogodowe zagrażają bezpieczeństwu rowerzysty na jezdni (śnieg, silny wiatr, ulewa, gołoledź, gęsta mgła), z zastrzeżeniem ust. 6.*

Kiedy dzieci wyjeżdżają, a my mamy wątpliwości co do stanu technicznego pojazdu, którym będą przewożone, powinniśmy zgłosić swoje obawy do Wydziału Ruchu Drogowego odpowiedniej Komendy Policji, która może dokonać kontroli pojazdu. Możemy również zgłosić potrzebę kontroli w Wojewódzkim Inspektoracie Transportu Drogowego. Dotyczy to także busów dowożących dzieci w ciągu roku szkolnego do placówek oświatowych⁶.

Drugą w kolejności przyczyną utraty zdrowia, a nawet życia przez dzieci są **upadki**. Dochodzi do nich często **na placach zabaw** czy skateparkach. Jeśli więc zauważymy, że urządzenia do zabawy (huśtawki, drabinki, ławeczki, bujaczki) na placu zabaw są stare, zardzewiałe lub w jakikolwiek inny sposób mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa dzieci, powinniśmy natychmiast reagować. Najłatwiej jest zgłosić taki przypadek zarządcy terenu, na którym znajduje się plac (gminie, spółdzielni czy wspólnocie mieszkańców). Warunki techniczne placów zabaw oraz znajdujących się na nich urządzeń powinny być zgodne z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tekst jedn.: Dz.U. z 2010 r., Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.) i z przepisami rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2002 r., Nr 75, poz. 690).

Rzecznik Praw Dziecka otrzymuje co roku kilkadziesiąt skarg od opiekunów dzieci oraz od samych najmłodszych zaniepokojonych stanem technicznym oraz likwidacją

⁶ Więcej informacji o bezpieczeństwie na drodze dla dzieci i rodziców znajdziemy na portalu edukacyjnym Wychowanie komunikacyjne: <http://www.wychowaniekomunikacyjne.org/>.

istniejących placów zabaw. W sprawie bezpieczeństwa na placach zabaw Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do przedstawicieli gmin o zwrócenie szczególnej uwagi na stan techniczny urządzeń w tych miejscach⁷.

W okresie letnim szczególną uwagę powinniśmy zwrócić na **bezpieczeństwo podczas kąpeli**. Pamiętajmy żeby korzystać ze strzeżonych kąpielisk, dzieciom nieumiejącym dobrze pływać wkładać pływak, a podczas pływania łódką i rowerem wodnym kapoki. Przede wszystkim trzeba jednak po prostu obserwować dziecko podczas kąpeli i przekazywać podstawowe zasady bezpieczeństwa podczas przebywania w wodzie. W czasie upałów należy wchodzić do wody powoli, aby organizm nie doznał szoku. Unikajmy kąpeli w rzekach, które ze względu na nierówne dno i wartki nurt są szczególnie niebezpieczne dla dzieci. Niepokojące jest, że tylko niespełna 55% dzieci podczas kąpeli przebywa pod opieką dorosłych⁸.

Mimo, że najczęściej do wypadków wśród dzieci dochodzi w domu i w czasie wolnym, to część z nich zdarza się również w placówkach edukacyjnych⁹. Zdecydowanie częściej dotyczy to szkół podstawowych i gimnazjów, rzadziej przedszkoli. Są to głównie wypadki w czasie przerw międzylekcyjnych oraz podczas zajęć wychowania fizycznego¹⁰.

Poważny problem stanowią **przypadki zatruc i narażenia na substancje szkodliwe**. Bardzo często dochodzi do nich po zażyciu środków zastępczych czyli tzw. dopalaczy. W 2011 r. liczba podejrzeń zatruc środkami zastępczymi wyniosła 176 przypadków, w 2012 r. było to 279 przypadków, natomiast do października 2013 r. 721 podejrzeń¹¹. Najwięcej podejrzeń zatruc występuje w województwie łódzkim i śląskim, najmniej w województwie lubelskim¹². Tu najważniejsza jest świadomość rodziców i młodzieży, dotycząca konsekwencji używania tych substancji. Nawet jednorazowe zażycie narkotyku może być tragiczne w skutkach. Pamiętajmy, że młodzież często zaopatruje się w dopalacze czy środki na odchudzanie za pomocą Internetu. Kontrolujmy, co nasze dziecko kupuje w sieci. Kwestie prawne związane z dopalaczami są przedmiotem ciągłej analizy co – choć po części – pozwala na dostosowanie prawa do zmieniającej się rzeczywistości. Obowiązująca ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2012 r., poz. 124) wskazuje,

że: *zakazuje się wytwarzania i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych. W przypadku stwierdzenia wytwarzania lub wprowadzania do obrotu środka zastępczego lub produktu, co do którego zachodzi podejrzenie, że jest on środkiem zastępczym, właściwy państwowy inspektor sanitarny stosuje odpowiednio przepisy art. 27c ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz.U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1263, z późn. zm.). Główny Inspektor Sanitarny informuje opinię publiczną o wydaniu decyzji, o której mowa w art. 27c ust. 1 ustawy wymienionej w ust. 1.*

Oddzielny problem stanowią wypadki dzieci podczas prac polowych. Najmłodszy często angażowani są do pracy w gospodarstwach rolnych, w wyniku których doznają rozmaitych urazów, a nawet tracą życie. Przypomnijmy, że dzieci mogą pomagać w gospodarstwie, ale praca, którą wykonują musi być dostosowana do ich wieku i przede wszystkim bezpieczna. Międzynarodowa Organizacja Pracy w Zaleceniu nr 190 dotyczącym zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci wskazała, że pracami, które mogą szczególnie narażać bezpieczeństwo dzieci są prace powodujące narażenie dzieci na nadużycia fizyczne, psychiczne lub seksualne, prace pod ziemią, pod wodą, na niebezpiecznych wysokościach lub zamkniętych przestrzeniach, prace z niebezpiecznymi maszynami, urządzeniami i narzędziami lub praca wiążąca się z ręcznym przenoszeniem czy transportem ciężkich ładunków, prace w niezdrowym środowisku, które mogą narażać dzieci na przykład na niebezpieczne substancje, czynniki lub procesy czy temperatury, poziomy hałas lub wibracje szkodliwe dla ich zdrowia, prace w szczególnie trudnych warunkach, zbyt długi czas pracy lub zajęcia wykonywane nocą, a także w pomieszczeniach ograniczających jego przestrzeń¹³.

Na zakończenie należy podkreślić, że główną przyczyną wypadków dzieci jest nierozwaga i brak odpowiedzialności rodziców. To na nich w pierwszej kolejności spoczywa obowiązek opieki i uchronienia dziecka przed niebezpieczeństwem, a od ich świadomości zależy również świadomość dzieci. To rodzice dają dzieciom wzory zachowań, stanowią główne źródło wiedzy i informacji o czyhających na nie zagrożeniach.

Magdalena Wótkowska

Zespół Spraw Społecznych i Prawa Administracyjnego
Biuro Rzecznika Praw Dziecka

⁷ Wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka do prezydentów miast, burmistrzów oraz wójtów z 31 lipca 2013 r.

⁸ E. Fałkowska, A. Telusiewicz-Pacak (red.), op.cit., s. 55

⁹ Więcej o problematyce bezpieczeństwa w placówkach edukacyjnych: „Bezpieczna Szkoła”. Poradnik dla placówek oświatowych, 2006.

¹⁰ E. Fałkowska, A. Telusiewicz-Pacak (red.), op.cit., s. 53.

¹¹ Raport Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie środków zastępczych – trzy lata zwalczania dopalaczy w Polsce, s. 10.

¹² Tamże, s. 16.

¹³ Więcej o bezpieczeństwie dzieci podczas prac polowych w: S. Lachowski (red.), *Bezpieczeństwo dzieci w zagrodzie wiejskiej*, 2008.

KAMPANIE ORGANIZOWANE przez Rzecznika Praw Dziecka – rok 2014

**Nie zamykaj oczu
na przemoc wobec dzieci**

Na ulicy, w sąsiedztwie, w pracy – świadkiem przemocy wobec dzieci możesz być wszędzie. Brak reakcji to ciche przyzwolenie na przemoc.

Przemoc przejawia się w karach cielesnych, ale także w zadawaniu cierpienia psychicznego, poniżaniu lub zaniedbywaniu dziecka. Twoja reakcja może uratować mu życie lub zdrowie.

Reaguj! Masz prawo.

Sprawdź: www.jakreagowac.pl facebook.com/ReagujMaszPrawo Kampania społeczna Rzecznika Praw Dziecka

Kampania społeczna „**Reaguj. Masz prawo**”, rozpoczęta w roku 2013, aktywnie trwa do dziś. Chodzi o zmotywowanie społeczeństwa do działania w sytuacji, kiedy życie, dobro czy godność dziecka są zagrożone. Jednym z elementów kampanii jest wskazanie właściwych zachowań w sytuacjach, w których zwykle nie wiemy jak

zareagować. Służą temu specjalne skrypty reakcji, które wskazują sposoby skutecznych, bezpiecznych zachowań na widok krzywdzenia dzieci.

Kampanię wspierają spoty telewizyjne, kinowe i radiowe, kampania outdoor, reklamy prasowe, działania na Facebooku i w internecie. Na potrzeby kampanii stworzo-

no też stronę www.jakreagowac.pl. Dzięki ogromnemu społecznemu poparciu i zainteresowaniu, kampania jest nadal żywa i aktywna nie tylko na portalach społecznościowych. Na stronie oraz w aplikacji na Facebooku można zadeklarować swój aktywny w niej udział, podpisując specjalną deklarację. Każdy, kto ją podpisze, zostanie symbolicznym Ambasadorem Kampanii „Reaguj. Masz prawo”.

Kampania została nagrodzona 6 października br. brązową statuetką w konkursie Effie Awards 2014, jednym z najważniejszych konkursów w branży komunikacji marketingowej na świecie, doceniona w oficjalnym raporcie *Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children*, powstałym na podstawie ogólnoświatowego badania nt. przemocy wobec dzieci, które przeprowadził Sekretarz Generalny ONZ.

**NOS mam po tacie
a PIEGI po mamie**

**A tak naprawdę czy się to komuś podoba czy nie
zawsze, ale to zawsze**

jestem mamy i taty!

www.brpd.gov.pl

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Połowa interwencji u Rzecznika Praw Dziecka to sprawy okolorozwodowe! Każde dziecko ma prawo do dobrej więzi z obojgiem rodziców. Niszcząc tę więź niszczysz dziecko.

„**Jestem mamy i taty**” – kampania społeczna, która ma zwrócić uwagę na niedopuszczalne, przedmiotowe traktowanie dziecka, zwłaszcza w sytuacjach okolorozwodowych, gdy jedno lub każde ze skonfliktowanych rodziców usiłuje pozyskać całość uczuć i przychylnej uwagi dziecka, przedstawiając to drugie w złym, nie zawsze prawdziwym świetle, utrudniając kontakty z nim. Dziecko ma prawo

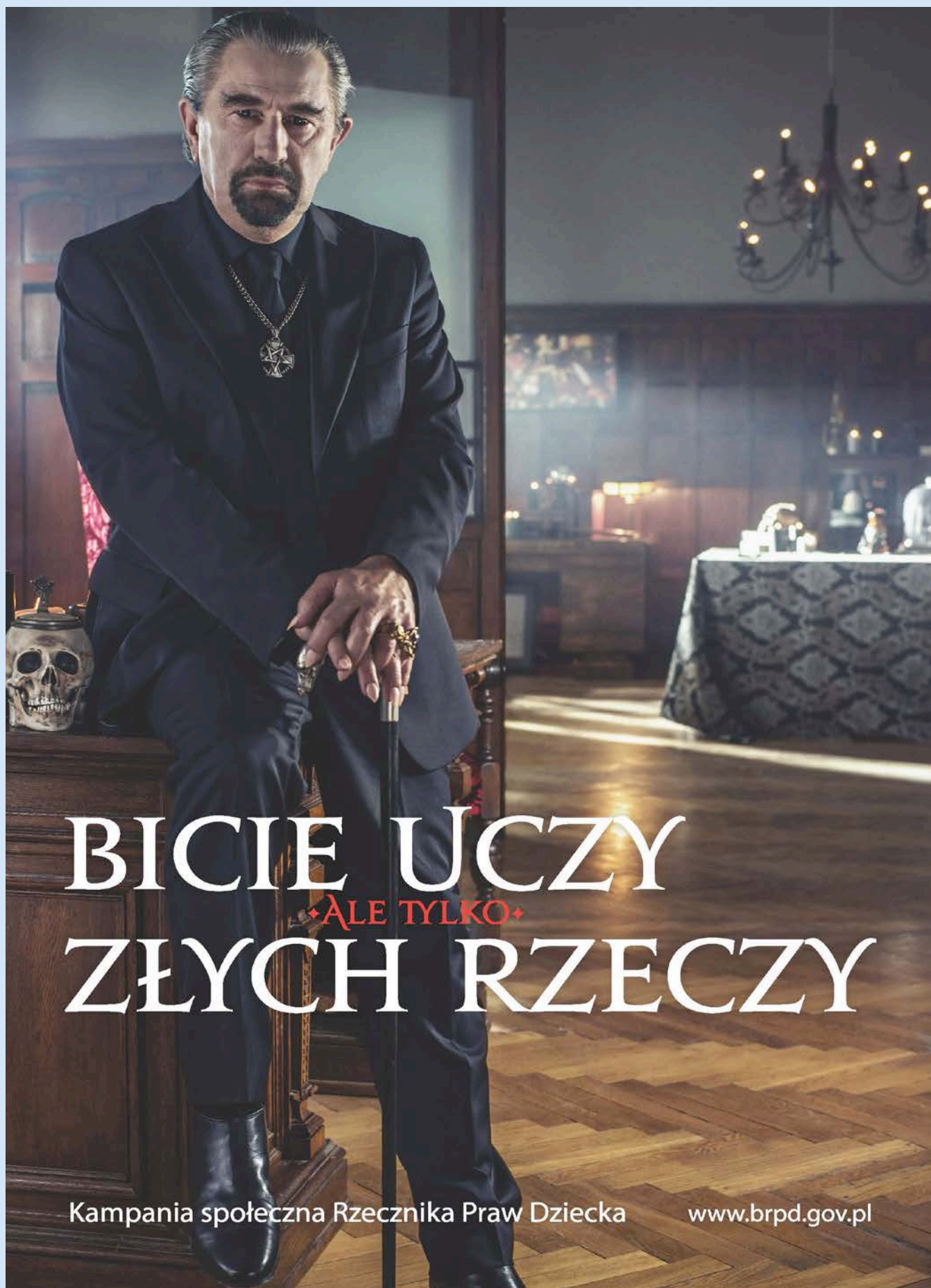
do obojga rodziców, bez względu na relacje między nimi i nigdy nie wolno wikać go w dorosłe konflikty. Przekaz jest adresowany zarówno do matek, jak i do ojców dzieci. Spoty telewizyjne, radiowe oraz plakaty przygotowano z udziałem zarówno dziewczynki, jak i chłopca, apelujących o prawo do dobrych uczuć i dobrych kontaktów zarówno z mamą, jak i z tatą.

„**Bicie uczy, ale tylko złych rzeczy**” – adresowana tylko do dorosłych, nie do dzieci, kampania społeczna, której celem jest zwrócenie uwagi na problem przemocy wobec dzieci i doprowadzenie do obniżenia poziomu agresji oraz zmiany akceptacji dla stosowania kar cielesnych. Oprócz sugestywnych spotów telewizyjnych i radiowych, przygotowano także plakaty, zachęcając do dyskusji nad powszechnym nadal mitem, że „klaps” nie jest niczym złym (zdaniem 60% dorosłych

Polaków); przeciwnie: bicie dzieci nigdy nie niesie ze sobą żadnych wartości wychowawczych czy edukacyjnych, lecz jest złem, któremu należy się przeciwstawić.

Spot wyreżyserował Jan Komasa, a w główną rolę wcielił się Jerzy Radziwiłowicz. Sugestywna kreacja ma uświadomić społeczeństwu, że bicie dzieci nigdy, w żadnej formie, nie niesie ze sobą nic dobrego i niczego dobrego ich nie nauczy.

BICIE UCZY •ALE TYLKO• ZŁYCH RZECZY

Kampania społeczna Rzecznika Praw Dziecka

www.brpd.gov.pl

25 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

TO
ŻE NIE MÓWIA
DO MNIE
PROSZĘ PANA,
NIE ZNACZY,
ŻE NIE ZASŁUGUJĘ
NA SZACUNEK.

WWW.BRPD.GOV.PL

RZECZNIK PRAW DZIECKA

25 lat Konwencji o Prawach Dziecka. Pamiętajmy, że każdy człowiek, nawet mały, ma prawo do szacunku.

„Prawo dziecka do szacunku” – kampania przypominająca o prawie każdego dziecka do szacunku i uwagi ze strony dorosłych, ale też o prawie do wyrażania przez najmłodszych własnego zdania i do bycia wysłuchanym. Utrzymane w jasnych, czystych barwach materiały kampanii (spoty, plakaty) w lekki, choć ekspresyjny

sposób przypominają głosami dzieci o tym, że każde z nich ma prawo do szacunku. Kampanię przygotowano w 25. rocznicę uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka, ważnego dokumentu, który mówi o prawach dzieci, a jubileuszowe logo umieszczono na kampanijnych materiałach.

„Zalecenia dotyczące postępowania dla dobra dziecka” – dokument w formie plakatu, zawierający zasady – przypomnienia dla policjantów o ważnych zasadach postępowania z dzieckiem, obecnym podczas interwencji. Plakat został przygotowany przez Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrz-

nych, przy udziale przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości, Prokuratury Generalnej, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Komendy Głównej Policji. Jest umieszczony w widocznym miejscu we wszystkich komisariatach Policji w całym kraju (publikowany w nr 2 Praw Dziecka).

KARTA PRAW DZIECKA-PACJENTA

- 1 Dzieckiem - pacjentem jest każda osoba, która nie ukończyła 18 lat.
- 2 Jeżeli zachorujesz, personel medyczny powinien zrobić wszystko, żeby Cię wyleczyć i zapewnić opiekę podczas leczenia.
- 3 Kiedy tylko stan Twego zdrowia się poprawi na tyle, że będziesz mógł wrócić do domu, masz do tego prawo.
- 4 Ty oraz Twoi rodzice lub opiekunowie macie prawo wiedzieć, w jaki sposób lekarze zamierzają Cię leczyć i jakie to przynosi efekty.
- 5 Twoi rodzice lub opiekunowie mają prawo do dokumentów, w których lekarze opisują Twoją chorobę i leczenie.
- 6 Decyzja o leczeniu nie może być podejmowana bez Twojego udziału, jednak dopóki nie skończysz 16 lat podejmą ją za Ciebie rodzice lub opiekunowie - potem także Ty będziesz o tym współdecydował.
- 7 Nikt bez Twojej zgody nie może rozgłaszać, że jesteś chory - masz prawo, by zachowano to w tajemnicy, którą znasz tylko Ty, personel medyczny oraz Twoi rodzice lub opiekunowie.
- 8 Nikt nie może Cię bić, zawstydzać, lekceważyć i straszyć. W czasie choroby dorośli powinni szczególnie Cię wspierać i dbać o Twe dobre samopoczucie.
- 9 Masz prawo do stałego kontaktu z najbliższymi. Twoi bliscy mają prawo być z Tobą w szpitalu, sanatorium lub uzdrowisku. Tylko w wyjątkowych sytuacjach lekarze decydują, że nie mogą oni z Tobą przebywać.
- 10 Podczas pobytu w szpitalu, sanatorium, uzdrowisku zawsze możesz do swoich bliskich zadzwonić lub napisać.
- 11 Szpital, sanatorium lub uzdrowisko to miejsca, w których masz wyzdrowieć, ale masz również prawo do nauki, zabawy i odpoczynku. Wyzdrowiejesz szybciej nie myśląc ciągle o chorobie.
- 12 Jeżeli tylko masz ochotę, możesz spotkać się z osobą duchowną Twojego wyznania.
- 13 Masz prawo umieścić cenne przedmioty w depozycie szpitalnym.

Pamiętaj, że każde dziecko ma prawo do wyrażenia swojego zdania we wszystkich sprawach, które go dotyczą. Personel medyczny i opiekunowie są zobowiązani do wysłuchania dziecka oraz przyjęcia jego opinii z należytą wagą.

800 190 590 800 12 12 12

„Karta Praw Dziecka – Pacjenta” – dokument w formie plakatu, zawierający najważniejsze prawa dzieci korzystających z opieki lekarskiej (zwłaszcza hospitalizowanych), przedstawione w lapidarnej, ciekawej graficznie formie, do umieszczenia w widocznych miejscach w oddziałach szpitalnych i innych placówkach medycznych. Przygotowany przez Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z Rzecznikiem Praw Pacjenta, a treści dobrano w taki sposób, by były przydatne nie tylko dla dzieci, lecz i dla rodziców czy

pielęgniarek, poprawiając komfort małych pacjentów. Jest rozesłany do wszystkich placówek szpitalnych, sanatoryjnych i podobnych, w których leczone są dzieci.

Ponadto Rzecznik Praw Dziecka obejmuje honorowym patronatem wiele kampanii, organizowanych przez inne podmioty, lecz zawsze związanych z szeroko rozumianą troską o prawa dziecka lub ich popularyzacją.

<http://brpd.gov.pl/kampanie-spoeczne>

Wystąpienia Generalne RZECZNIKA PRAW DZIECKA

OD 1 LIPCA DO 31 SIERPNI 2014 ROKU

- **W SPRAWIE BADAŃ POZIOMU GŁOŚNOŚCI W SALACH KINOWYCH** – wystąpienie z 1 lipca 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Głównego Inspektora Sanitarnego o wznowienie badań poziomu głośności w salach kinowych.

Do Rzecznika regularnie napływają skargi na hałas panujący podczas projekcji filmów, zatem wskazane byłoby opracowanie norm określających wartości poziomu dźwięku, dopuszczalne ze względu na ochronę słuchu, szczególnie młodych widzów. Warto przeprowadzić badania hałasu i przeanalizować jego oddziaływanie na zdrowie młodego człowieka.

- **W SPRAWIE WYKORZYSTYWANIA DZIECI DO ŻEBRACTWA** – wystąpienie z 1 lipca 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Spraw Wewnętrznych o podjęcie wzmożonych działań, zmierzających do zapewnienia dzieciom niezbędnej ochrony przed wykorzystywaniem do żebractwa, co nasila się zwłaszcza w okresie wakacyjnym.

Wykorzystywanie dzieci do żebractwa jest szczególną formą przemocy i narusza prawo dziecka do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem i innym złym traktowaniem, określone w art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka. Rzecznik podkreśla, że w celu ograniczenia żebractwa wśród dzieci konieczne jest podjęcie ścisłej współpracy Policji z instytucjami administracji państwowej, samorządowej oraz sądami rodzinnymi.

- **W SPRAWIE BEZPIECZEŃSTWA DZIECI PODCZAS UPAŁÓW** – wystąpienie z 4 lipca 2014 roku

W związku z kolejnymi przypadkami pozostawiania dzieci w samochodach bez opieki podczas panujących wysokich temperatur, Rzecznik Praw Dziecka wystosował list do rodziców i opiekunów dzieci, w którym zaapelował o odpowiedzialność, czujność i każdorazowe reagowanie na zaobserwowane sytuacje zagrażające zdrowiu lub życiu dzieci. Rzecznik przypomniał też dorosłym o potrzebie zapewnienia bezpieczeństwa dziecku w każdej sytuacji.

- **W SPRAWIE OGRANICZENIA ZJAWISKA BICIA DZIECI** – wystąpienie z 9 lipca 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Prokuratora Generalnego z postulatem przeprowadzenia analizy praktyki umarzania postępowań przygotowawczych z powołaniem się na tzw. pozaustawowy kontratyp karcenia małoletnich.

Do Rzecznika Praw Dziecka napływa każdego roku wiele spraw związanych z biciem dzieci przez osoby dorosłe oraz ich poniżaniem, czy innym złym traktowaniem. Można zaobserwować przypadki umarzania postępowań przygotowawczych z powołaniem się przez prokuratorów na tzw. pozaustawowy kontratyp karcenia małoletnich. W ocenie Rzecznika przeprowadzenie przez Prokuraturę Generalną analizy przedstawionego wyżej zagadnienia mogłoby określić skalę zjawiska i przyczynić się do wzmocnienia standardów ochrony praw dziecka oraz pomóc wypracować konieczne zmiany praktyki w zakresie ścigania przestępstw wobec dzieci.

- **W SPRAWIE WCZESNEGO WSPOMAGANIA ROZWOJU DZIECI** – wystąpienie z 24 lipca 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniach do Ministra Edukacji Narodowej i Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych kolejny raz zwrócił uwagę na prawa dzieci z niepełnosprawnością, które posiadają opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju.

Rzecznik wskazał, że w celu poprawy funkcjonowania najmłodszych dzieci z niepełnosprawnością, objętych wczesnym wspomaganie rozwoju, należy podjąć działania zmierzające do zwiększenia liczby zajęć, na które uczęszczają oraz zapewnić dzieciom dowóz na te zajęcia. Dlatego też Rzecznik wystąpił o ponowną analizę wskazanego problemu i przedstawienie stanowiska w zakresie działań służących poprawie obecnej sytuacji.

- **W SPRAWIE NORM ŻYWIENIOWYCH** – wystąpienie z 31 lipca 2014 roku

W wystąpieniu skierowanym do Przewodniczących Sejmowych Komisji: Edukacji, Nauki i Młodzieży,

Zdrowia oraz Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Rzecznik zwrócił się o podjęcie prac w zakresie stworzenia uregulowań prawnych, które umożliwiłyby wprowadzenie i egzekwowanie norm żywieniowych dla dzieci korzystających z posiłków przygotowywanych w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych.

W związku z pracami parlamentarnymi nad wprowadzeniem zmian do ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia Rzecznik wskazał, że jest to właściwy moment do analizy uregulowań prawnych, umożliwiających wprowadzenie norm w żywieniu zbiorowym dzieci i młodzieży. W wystąpieniu Rzecznik podkreślił, że istnieją normy opracowane przez Instytut Żywności i Żywienia im. prof. dr med. A. Szczygła w Warszawie, które należy w sposób bezpośredni przetransponować do naszego systemu prawnego.

W wielokrotnie kierowanych do Ministra Zdrowia wystąpieniach Rzecznik podnosił, że nadwaga i otyłość jest najpowszechniej występującym problemem zdrowotnym populacji wieku rozwojowego i należy podjąć zdecydowane kroki – nie tylko edukacyjne – ale także prawne, by ograniczyć ciągły wzrost przedmiotowego zjawiska.

● **W SPRAWIE KORZYSTANIA PRZEZ NASTOLATKÓW Z SOLARIÓW** – wystąpienie z 1 sierpnia 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka ponownie wystąpił do Ministra Zdrowia w sprawie korzystania przez nastolatków z usług oferowanych przez solaria oraz konieczności stworzenia uregulowań prawnych chroniących zdrowie i życie dzieci.

Rzecznik w swoim wystąpieniu wniósł o powtórny analizę problemu, przypominając, że zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia WHO wskazują na konieczność unikania sztucznego promieniowania UV oraz na potrzebę wprowadzenia zakazu korzystania z solariów przez osoby małoletnie.

● **W SPRAWIE FINANSOWANIA OPIEKI PSYCHIATRYCZNEJ DZIECI I MŁODZIEŻY** – wystąpienie z 7 sierpnia 2014 roku

W kolejnym wystąpieniu do Ministra Zdrowia w sprawie wyceny usług opieki psychiatrycznej dzieci i młodzieży Rzecznik Praw Dziecka podkreślił, że realne koszty opieki ponoszone przez szpitale są zdecydowanie wyższe, niż pokrywane przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

W ocenie Rzecznika wycena usług w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej dzieci nieadekwatna do ponoszonych kosztów generuje straty dla szpitali, w wyniku czego opieka ta realizowana jest na niewystarczającym,

minimalnym poziomie. Dowodzą tego dane, przedstawione przez placówki. Rzecznik zwrócił uwagę, że taki stan rzeczy może prowadzić do znacznego wydłużenia czasu oczekiwania na realizację świadczeń lub zaprzestanie ich realizacji.

● **W SPRAWIE KSIĄŻECZKI ZDROWIA DZIECKA** – wystąpienie z 13 sierpnia 2014 roku

W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik Praw Dziecka ponownie wniósł o przyspieszenie prac nad stworzeniem Książeczki Zdrowia Dziecka, która będzie indywidualną, zewnętrzną dokumentacją medyczną stanu zdrowia i przebiegu leczenia dziecka.

Dokumentowanie procesu opieki medycznej nad dzieckiem daje możliwość bezpośredniego wglądu rodzicowi lub opiekunowi w zakres niezbędnych informacji dotyczących oceny prawidłowości rozwoju dziecka, jego stanu zdrowia oraz udzielonych mu świadczeń zdrowotnych. Jednocześnie umożliwia przekazywanie tych informacji pomiędzy placówkami medycznymi sprawującymi opiekę nad dzieckiem.

W wystąpieniu Rzecznik dokonał także analizy projektowanego dokumentu i zwrócił uwagę na elementy dotyczące jego funkcjonalności, wnosząc o uwzględnienie uwag i propozycji w dalszych pracach nad Książeczką Zdrowia Dziecka.

● **W SPRAWIE 25-LECIA KONWENCJI O PRAWACH DZIECKA** – wystąpienie z 20 sierpnia 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Spraw Zagranicznych z prośbą o czynne włączenie się w obchody 25. rocznicy przyjęcia przez Zgromadzenie Ogólne ONZ Konwencji o Prawach Dziecka.

To wydarzenie ma szczególne znaczenie dla Polski, jako inicjatora działań i prekursora prac nad stworzeniem tego najważniejszego dokumentu chroniącego prawa dzieci.

● **W SPRAWIE PROFILAKTYCZNEGO LAKOWANIA ZĘBÓW SZÓSTYCH DO UKOŃCZENIA ROKU ŻYCIA** – wystąpienie z 25 sierpnia 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Zdrowia w sprawie objęcia wszystkich dzieci świadczeniem polegającym na zabezpieczeniu profilaktycznym lakiem szczelinowym bruzd zębów szóstych.

Rzecznik w wystąpieniu wskazał, że ok. 10% dzieci, u których zęby szóste wyrzynają się po ukończeniu 7. roku życia, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia może automatycznie być pozbawionych gwarantowanego

świadczenia, polegającego na lakowaniu profilaktycznym bruzd zębów szóstych. Mając na względzie zły stan uzębienia (próchnica) w populacji wieku rozwojowego Rzecznik uważa, że należy zagwarantować ze środków publicznych zabezpieczenie bruzd pierwszych zębów trzonowych stałych co najmniej do ukończenia 8. roku życia.

● **W SPRAWIE UCHWALENIA OGÓLNO-POLSKIEGO DNIA PRAW DZIECKA**
– wystąpienie z 26 sierpnia 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka przedłożył Marszałkowi Sejmu wniosek o uchwalenie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej dnia 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka.

W tym roku przypada 25. rocznica uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka oraz 55. rocznica uchwalenia Deklaracji Praw Dziecka przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych. To Polska była inicjatorem podjęcia prac i przedstawiła projekt Konwencji.

W ocenie Rzecznika ustanowienie Ogólnopolskiego Dnia Praw Dziecka przyczyni się do krzewienia najlepszych wartości, jakie leżą u podstaw nowoczesnego, demokratycznego państwa, takich jak wychowanie do życia w przyjaźni, szacunek dla odrębności i dla prawa, życzliwa pomoc i współpraca między ludźmi, pokoleniami, społeczeństwami i narodami.

Przyjęcie uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, ustanawiającej ten ważny dzień, ugruntuje powszechną świadomość, że Polska jest Ojczyzną Praw Dziecka.

● **W SPRAWIE RATYFIKACJI III PROTOKOŁU FAKULTATYWNEGO DO KONWENCJI O PRAWACH DZIECKA** – wystąpienie z 27 sierpnia 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o zintensyfikowanie działań, zmierzających do ratyfikacji III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka ONZ w sprawie procedury składania zawiadomień.

Inicjatywa wyposażenia Komitetu Praw Dziecka w mechanizm rozpoznawania skarg indywidualnych, zbiorowych i międzypaństwowych została zgłoszona przez polskiego Rzecznika Praw Dziecka. Mając na uwadze zbliżającą się 25. rocznicę uchwalenia przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych Konwencji o Prawach Dziecka i zasługi Polski, jako inicjatora i współtwórcy powstania tego dokumentu, zdaniem Rzecznika Praw Dziecka szczególną wymowę miałyby zakończenie procedury ratyfikacyjnej przed rocznicą uchwalenia Konwencji.

● **W SPRAWIE UPOWSZECHNIANIA PRAW DZIECKA** – wystąpienie z 27 sierpnia 2014 roku

W związku z przypadającą 20 listopada 25. rocznicą przyjęcia przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych Konwencji o Prawach Dziecka Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej z wnioskiem o zarekomendowanie odstąpienia w tym dniu od przeprowadzenia tradycyjnych lekcji i zastąpienie ich zajęciami poświęconymi prawom dziecka.

Wychodząc naprzeciw zaleceniom ONZ, aby 20 listopada był dniem służącym w sposób szczególny upowszechnianiu ideałów i celów określonych w Konwencji o Prawach Dziecka, Rzecznik w wystąpieniu do Ministra Edukacji Narodowej wskazał, że zbliżająca się rocznica jest znakomitą okazją do rozmów o prawach dziecka i jego potrzebach oraz zaproponował, aby ten wyjątkowy dzień był wypełniony radością, płynącą z mądrej rozmowy o prawach dziecka, problemach młodego pokolenia i sposobach ich rozwiązywania.

Rzecznik poprosił, aby Rady Pedagogiczne, Samorządy Uczniowskie i Rady Rodziców wykazały się aktywnością w tym zakresie, podkreślając w swoich działaniach konieczność podmiotowego traktowania dziecka i przypominając o jego prawach.

● **W SPRAWIE UREGULOWANIA ZASAD WYKONYWANIA ZAWODU PSYCHOLOGA** – wystąpienie z 28 sierpnia 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o prawne uregulowanie zasad wykonywania zawodu zaufania publicznego, jakim jest zawód psychologa. W ocenie Rzecznika powyższe działania są niezbędne do rozwiązania problemu niedostatecznej lub niewłaściwej pomocy psychologicznej udzielanej dzieciom.

Rzecznik przypomniał, że w odpowiedzi na jego wystąpienie z 16 lutego 2012 r. wskazano na wadliwość przedmiotowej ustawy oraz poinformowano, iż Zespół ds. Programowania Prac Rządu w dniu 9 marca 2012 r. zdecydował o włączeniu do Wykazu Prac Rządu projektu ustawy uchylającej dotychczasową ustawę o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów, która z powodu wad prawnych nie spełnia założonych w niej celów.

NOS mam po tacie

a PIEGI po mamie

**A tak naprawdę czy się to
komuś podoba czy nie**

**zawsze, ale to zawsze
jestem mamy i taty!**

www.brpd.gov.pl

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Połowa interwencji u Rzecznika Praw Dziecka to sprawy okołorozwodowe! Każde dziecko ma prawo do dobrej więzi z obojgiem rodziców. Niszcząc tę więź niszczysz dziecko.